

MUHAMMED

XX. yüzyılda Hz. Muhammed'le ilgili kaleme alınan bazı eserler şunlardır: Seyyid Hüseyin Sadr-i Şirâzî, *Peyâmer-i İslâm* (Tahran 1337); Seyyid Gulâmrızâ Saïdî, *Büzungterîn-i Merd-i Târih* (Tahran 1338 hş.); *Zindegânî-yi Muhammed* (Tahran 1340 hş.); Hüseyin İmâdzâde-i İsfahânî, *Pîşvâ-yi İslâm* (Tahran, ts.); Ali Cevâhir-i Kelâm, *Muhammed Resûlullah* (Tahran 1339 hş.); Muhammed Ali Halîfî, *Te'sîr-i Şâhiyyât-i Muhammed* (Tahran, ts.); Ebû Tûrâb Hidâyî, *Râz-i Bi'set* (Tahran, ts.); Ahmed Sâbir-i Hemedânî, *Muhammed ve Zimâmdarân* (Kum 1346 hş.); Seyyid Hâşim Resûlî Mâhlâtî, *Zindegânî-yi Muhammed* *Peyâmer-i İslâm* (Tahran 1348 hş.); Muhammed Cevâd Mantîkî, *Muhammed ve Mektebet-i Dirâşâneş* (Tahran 1349 hş.); Mehdi Süheyli, *Muhammed Resûlullah* (Tahran 1351 hş.); Murtazâ Mutahharî, *Peyâmer-i Ümmî, Hâtem-i Nübûvet* (Kum 1360 hş.); Muhammed Ali Âkîfî, *Peygâmber ü Yârân-i Ú* (Tahran 1366 hş.); Muhammed Taki Lisânülmülk, *Nâşîhû't-tevârih-i Zindegânî-yi Peyâmer* (I-II, Tahran 1370); Ca'fer Murtazâ Âmilî, *Sîre-i Şâhih-i Peyâmer-i Bütürg-i İslâm: Ta'ziye, Tahâlîl, Berresî* (I-II, Kum 1370-1373); Misâk Emîrfecr, *Peyâmer* (I-XX, Tahran 1373-1377 hş.); Murtazâ Nazîrî, *Dâstân-hâ ve Dershâ-yi ez-Zindegî-yi Peyâmer-i İslâm* (Tahran 1373 hş.); Hasan İslâmî, *Muhammed* (ş.'a) *Peyâmer-i Ra'hemet* (Kum 1375 hş.); Mehdi Âyetullahî, *Dâstân-i Zindegî-yi Peyâmer-i İslâm* (ş.), *ez Tevellüd tâ Vefât* (Tahran 1378 hş.); Zeynelâbîdîn Rehnümâ, *Peyâmer* (Tahran 1378 hş.); Abbas Kadyânî, *Hażret-i Muhammed* (Tahran 1378 hş.); Muhammed İbrâhim Âyetî, *Târih-i Peyâmer-i İslâm* (Tahran 1379 hş.); Muhammed Rizâeddin Perver, *Âhîrin-i Peyâmer* (Tahran 1379 hş.); Esedullah Afşar, *Şest u Sâl bâ Peyâmer-i Ekrem* (I-III, Tahran 1379 hş.); Cevâdî Âmûlî, *Sîre-i Peyâmer* ('as) der *Kur'ân* (I-II, Kum 1379); Hüseyin Hüseyînî, *Peyâmer-i Va'hdet* (Tahran 1379 hş.); Ahmed Abîdî, *Peyâmer der Hâne* (Tahran 1380 hş.); Ali Ma'sûmî, *Seferhâ-yi Muhammed* (ş.'a) (I-V, Tahran 1380 hş.); Fahreddin Hicâzî, *Pejûheşî der Bâre Peyâmer e Kur'ân* (Tahran 1380); Ebû'l-Hasan Hüseyin-i Edyânî, *Pejûheşî der Târih-i Peyâmer-i İslâm* (I-II, Tahran 1381 hş.).

Batı Dilleri. Müslüman müellifler tarafından Hz. Peygamber hakkında yazı-

lan eserlerden bazıları söylece sıralanabilir: Syed Ameer Ali, *A Critical Examination of the Life and Teaching of Muhammad* (*The Spirit of Islam*) (Calcutta 1891); Abu al-Fazl Mirza, *The Life of Muhammad* (Calcutta 1910); Abd al-Rahim Maulawi Dard, *Leven en Leeringen van Muhammad* (Amsterdam 1925); Essad Bey, *Mohammed: Eine Biographie* (Berlin 1932); Sirdar Iqbal Ali Shah, *Mohamed the Prophet* (London 1932); Muhammad Hamidullah, *Corpus des documents sur la diplomatie musulmane à l'époque du prophète et des khalifes orthodoxes* (Paris 1935); a.mlf., *The Battlefields of the Prophet Muhammad* (Woking 1953), *Le Prophète de l'Islam: sa Vie et son Oeuvre* (I-II, Paris 1959) ve *The Prophet's Establishing a State and His Succession* (Paris 1986); Abd al-Karim Maulawi, *The Prophet of Islam and His Teachings* (Calcutta 1936); Ali Alsafi, *Muhammed als Sozialreformer* (Heidelberg 1944); F. R. Hajj Hakim, *The Life of Muhammad* (London 1948); Khurshid Ahmad (ed.), *The Prophet of Islam* (Karachi 1966); Khalifa Abdul Hakim, *The Prophet and His Message* (Lahore 1972); Parveen Shaukat Ali, *The Prophet as the World's Great Lawgiver* (Lahore 1976); Syed Shahid Husain, *Misconception about Prophet Mohammad* (Karachi 1976); Mustafa K. Khattak, *Islam, The Holy Prophet and Non-Muslim World* (Lahore 1976); Fida Hussain Malik, *Wives of the Prophet* (Lahore 1977); Ziauddin Sardar, *Muhammad: Aspects of His Biography* (Leiceseter 1979); Afzalur Rahman, *Muhammad: Blessing for Mankind* (London 1979), *Muhammad as a Military Leader* (London 1980) ve *Encyclopaedia of Seerah* (I-IV, London 1982); Abd al-Hamid Siddiqi, *The Life of Muhammad* (Lahore 1980); Hafiz Ghulam Sarwar, *Muhammad the Holy Prophet* (Lahore 1980); S. M. Madni Abbasi, *Family of the Holy Prophet* (Karachi 1982); Murtaza Mutahhari, *Le prophète ummi* (Tahran 1982); Muhammad Zafrulla Khan, *Muhammad: Seal of the Prophets* (London 1982); Seyyed Hossein Nasr, *Muhammad: Man of Allah* (London 1982); Majid Ali Khan, *Muhammad the Final Messenger* (Lahore 1983); Abdul-Ahad Dawud, *Muhammad in the Bible* (Doha 1987); Tahia al-Ismail, *The Life of Muhammad* (London 1988); Qutubuddin Aziz, *The Prophet and the Islamic State* (Karachi 1990); Zakaria

Bashier, *Sunshine at Madinah: Studies in the Life of the Prophet Muhammad* (Leicester 1990); Rafiq Zakaria, *Muhammad and the Qur'an* (London 1991); Mohammad Mahmoud Ghali, *The Prophet Muhammad and the First Muslim State* (Beyrut 1992); Zafar Ali Qureshi, *Prophet Muhammad and His Western Critics* (I-II, Lahore 1992); Gulzar Ahmad, *Muhammad and His Constitutional Charter* (Lahore 1993); Abdul Waheed Khan, *The Personality of Allah's Last Messenger Muhammad Mustafa (s.a.)* (Karachi 1995); Kamal Abdel-Malek, *Muhammad in the Modern Egyptian Popular Ballad* (Leiden 1995); M. A. Salahi, *Muhammad: Man and Prophet, a Complete Study of the Life of the Prophet of Islam* (Shaftesbury 1995); Jabal Muhammad Buaben, *Image of the Prophet Muhammad in the West: a Study of Muir, Margoliouth and Watt* (Leicester 1996); Yusuf Islam, *The Life of the Last Prophet* (London 1996).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), tür.yer.; Osmanlı Müellifleri, I-III, tür.yer.; Storey, *Persian Literature*, I/1, s. 61 vd., 172-207; Brockelmann, GAL, bk. İndeks; Enver Koray, *Türkçe Tarih Yayınları Bibliyografyası*, İstanbul 1952-87, I-IV, bk. İndeks; Muhammad Maher Hamadeh, *Muhammad the Prophet: A Selected Bibliography* (doktora tezi, 1965), The University of Michigan; a.e.: *Merâci' muhtâre 'an hayatı Resûllâh*, Riyad 1402/1982; Sezgin, GAS, bk. İndeks; Osman Öztürk – Bekir Topaloğlu, *Cumhuriyet Devrinde Yayınlanan İslâmî Eserler Bibliyografyası*, Ankara 1975; Selâhaddin el-Münecid, *Mu'cem mâ üllîfe 'an Resûllâh*, Beyrut 1402/1982; Agâh Sirri Levent, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1984, I, tür.yer.; a.mlf., "Dînî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *TDAY Belleten* (1972), s. 35-80; Munawar Ahmad Anees – Alia N. Athar, *Guide to Sira and Hadith Literature in Western Languages*, London - New York 1986; Fâruk Hamâde, *Mesâdirü's-sîretî'n-nebeviyye ve takvîmûhâ*, Dârülbezâ 1410/1989; Abdullah Köse, *Delâ'ilü'n-Nübûve Eserleri* (yüksek lisans tezi, 1989), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Alim Yıldız – Tahsin Koçyiğit, *İlahiyat Fakültesi Dergileri Makale ve Yazarlar Fıhrısı* (1952-2002), Ankara 2002, tür.yer.; Adnan Demircan, *Cumhuriyet Dönemi (1923-2001) İslâm Tarihi ve Medeniyeti Çalışmaları (Bir Bibliyografya Denemesi)*, İSAM Ktp., nr. 99788, s. 16-31, 34, 36, 37, 39, 42, 45, ayrıca bk. tür.yer.

CASIM AVCI

Urduda. Hint alt kıtasında siyer alanındaki eserler çoğunlukla Farsça, Arapça ve Urduda kaleme alınmıştır. Bengâlî, Sindî, Belûcî, Pencâbî, Peştu ve İngiliz dillerinde de çalışmalar olmakla birlikte bun-

lar fazla değildir (bu dillerdeki siyer çalışmaları için bk. Enver Mahmûd Hâlid, s. 205-206; Şeyh Muhammed İkrâm, *Rûd-i Kevser*, s. 501; *Sîret-i Hayrû'l-enâm*, s. 771-782; Saîdullah Kâdî, XIV (1977), s. 385-395, 606-624; *UDMİ*, XIX, 306-309). Sonraki dönemlere etkisi bakımından Abdülhak ed-Dihlevî'nin (ö. 1052/1642) Farsça *Medâricü'n-nübûvve'si* (I-II, Delhi 1229/1814) özellikle zikredilmelidir. Bu kitabın Urduca tercümeleri de yapılmış (*Minhâcü'n-nübûvve* [trc. Hoca Abdülmecdî], I-II, Leknev 1889; *Urdu Tercüme Medâricü'n-nübûvve* [trc. Şemsüllahsan Şems Birelvî], Karaçi 1968; *Urdu Tercüme Medâricü'n-nübûvve* [trc. Gulâm Münnüddin Naîmî], I-II, Karaçi 1972) ve asılından daha çok yayılmıştır. Urdu dilinde yazılan ilk siyer kitabının Gîsûdirâz'ın (ö. 825/1422) eserleri arasında sayılan *Risâle Sîretü'n-nebî* olduğu ileri sürülmektedir (Enver Mahmûd Hâlid, s. 204-205). X. (XVI.) yüzyılın ortalarından itibaren Urduca siyer kitaplarında bir artış görülsürse de tercümeler dışında ciddi bir çalışma göze çarpmaktadır. Ya'kûb b. Hasan Sarfî-i Keşmîrî *Megâzi'n-nebî* adıyla manzum bir risâle, Muhammed b. Fazlullah Burhânpuî et-Tuhfetü'l-mürsele ile'n-nebî isimli bir kitap kaleme almıştır. Burhânpuî'nin eseri üzerine şerh ve hâsiye çalışmaları yapılmıştır. Dekken Urduçası ile (Dekkenî) XVIII. yüzyılın sonuna kadar yazılan eserlerin sayısı oldukça azdır. *Heşt Bihişt* adlı manzum bir siyer kitabı bulunan Muhammed Bâkır Âgâh'ın mensur *Riyâzü's-siyyer'i* mevcut en eski tam siyer kitabıdır. Eserin bilinen üç nüshası Haydarâbâd Dekken'deki Andra Pradeş Central Library'de bulunmaktadır (Fenn-i Siyer, nr. 35, 480). Kerâmet Ali Ca-unpûrî, Tirmizî'nin *Şemâ'ilü'n-nebî'sini Envâr-i Muhammedî* adıyla Urduca'ya çevirmiştir (Mîrat, ts. [Matbaa-i Şevketü'l-metâbi']). Seyyid Abdülgafûr tarafından telif edilen *Tecelliyyâtü'l-envâr'da* sağlam rivayetler kullanılmış, sonunda Hulefâ-yi Râşîdîn'in hayatına da yer verilmiştir. Seyyid Emîrüddin Hüseyin Mümtâzü't-tefâsîr adıyla bir siyer kitabı yazmıştır. Dekken Urduçası ile kaleme alınan son mensur siyer kitabı, Kadî Bedrûddevle Muhammed Sibgatullah'ın *Fevâ'id-i Bedriyye'si*dir (Madras 1263/1847; Haydarâbâd - Dekken 1350/1932).

Özellikle Dekken bölgesinde eski Dekken Urduçası ile başlayan manzum siyer çalışmaları daha çok mevlidnâme (mîlâdnâme), mi'râcnâme, vefatnâme, şemâîl-

nâme türünde hazırlanmıştır. Abdülmâlik Behrîç'ün, Abdüllatif'in, Emîn Gucerâtî'nin, Rahmetullah İlâhâbâdî'nin ve Muhammed Kifâyet Ali Kâfi'nin mevlidnâmeleri; Seyyid Bulâkî'nin, Seyyid Mîrân Hâsimî'nin, Muhammed b. Müctebâ Mehdevî'nin ve Mîr Kudretullah Kâsim'ın mi'râcnâmeleri; Abdüllatif'in, Emîn Gucerâtî'nin ve Mîr Veli Feyyâz Veli'nin vefatnâmeleri bunlar arasında sayılabilir (a.g.e., s. 234-238, 275; Efser Sîddîki Amrohavî, II, 480-481). Mevlidnâme geleneği nesir olarak da erken dönemden günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Mevlidnâmelerden ve diğer türlerdeki eserlerden bazıları şunlardır: Abdülcâfîl, *İhyâ'u'l-kulûb fi mevlûdi'l-mâhbûb* (Madras 1217); Seyyid Eşref Şemsî, *Risâletü'l-mî'râc* (Haydarâbâd - Dekken 1248/1832); Şâh Selâmetullah Leknevî, *Mevlûd-i Şerîf* (Leknev 1260, 1266); Muhammed Tâhir, *Mevlûd-i Tâhirîyye* (Bombay 1264); Şâh Raûf Ahmed Re'fet, *Merğübü'l-kulûb fi mî'râci'l-mâhbûb* (Ray Vilor 1272); Gulâm İmâm Şehîd İlâhâbâdî, *Hüdâ ki Rahîmet* (Madras 1860); a.mlf., *Mevlûd-i Şerîf-i Bahâriyye* (Madras 1860); Mirza Ali, *Mevlûd-i Arz-i Bahâr* (Leknev 1284/1867); Muhammed Zahîruddin Bilgrâmî, *Esrâr-i Nübûvvet* (Leknev 1287/1870); Muhammed Taki Han Birelvî, *Sûrûrû'l-kulûb fi zikri'l-mâhbûb* (Kanpûr 1288/1871); Muhammed Ahsen Amrohavî, *Âftâb-i 'Âlem-tâb* (Delhi 1876); Hâlî, *Mevlûd-i Şerîf* (Pânipat 1932); Muhammed Emîr, *Ezkâr-i Muhammedî* (Agra 1877); a.mlf., *Envâr-i Muhammedî* (Agra 1878); Muhammed Hasan, *Nûrû'l-ebşâr fi zikri hayri'l-ebrâr* (Leknev 1880); Muhammed İsmâîl, *Nûr-i Muhammedî* (Mîrat 1883); Bâkır Ali Han Leknevî, *Zekâ'ü'l-hüdâ fi mevlidi Muhammed Muşâfâ* (Leknev 1890); Burhâneddin, *Mîlâd-i Şerîf* (Haydarâbâd - Dekken 1887); Seyyid Server Ali, *Mîlâd-i Server-i Enbiyâ* (Leknev 1892); Mahmûd Hasan Câfîl Bedâûnî, *Bâg-i Resûl* (Bireli 1898); Şâh Ahmed Saîd Müceddidî, *Sâ'idü'l-beyân fi mevlidi seyyidi'l-ins ve'l-cân* (Delhi 1905; Haydarâbâd 1385); Envârullah Han, *Envâr-i Ahmedî* (Haydarâbâd - Dekken 1906); Ahsen Ali Han Ahsen, *Ahsenü'l-mîlâd* (Beñâres 1910); Mevlîvi Mecîdüddin, *Mîlâd-i Mecîdî* (Agra 1910); Abdülvahîd, *Tezki-retü'l-hâk* (Delhi 1915); Seyyid Eyyûb Ahmed Sabr Şâhcîhanpûrî, *Âftâb-i Nübûvvet* (Karaçi 1917); Meymûne Sultâne Şâh Bânû, *Zikr-i Mübârek* (Agra 1918); Abdürrezzâk, *Mîlâdnâme-i Cedîd* (Leknev

1921); Hoca Hasan Nîzâmî, *Mîlâdnâme aor Resûl Nebî* (Delhi 1922); Rahmân Ali Han, *Tarîka-i Hasene* (Leknev 1923); Ebû'l-Kelâm Âzâd, *Zikr-i Mîlâd* (Aligarh 1925); Abdüşşekûr Leknevî, *Tuhfe-i 'Anberîyye* (Leknev 1927); Râşîd el-Hayrî, *Âmine ka Lâl* (Delhi 1930, eserin baskı sayısı otuz geçmiştir); Sirâceddin Ekberî, *Mîlâd-i Resûl* (Agra 1930); İntizâmullah Şîhâbî, *Mîlâd-i Kamer fi zikri hayri'l-beşer* (Agra 1935); Muhammed Ekber Han Vârisî Mîratî, *Mîlâd-i Şerîf-i Ekber* (Bombay - Delhi 1940).

Mensur siyerler de XVIII. yüzyıldan sonra Kuzeý Hindistan Urduçası ile yaygınlaşmıştır. Bunlar arasında Veli Velorî'nin *Ravzatü'l-enver*, Muhammed Sîdîk Lahorî'nin *Silkû'd-dürer*, Muhammed Ecmeîl'in *Sîret-i Kur'âniyye*, Seyyid Server Ali'nin *Sevânih-i 'Ömrî Hażret-i Muhammed* adlı eserleri sayılabilir. Daha sonra Batılılar'ın çalışmalarına karşı siyer kitaplarında ciddi bir artış olmuştur. İnâyet Ahmed Kâkûrî'nin 1275'te (1858) hapiste iken yazdığı *Tevârîh-i Habîb-i İlâh* önemli bir eserdir (Kanpûr 1281; Diyûbend 1950). Kâkûrî'nin Seyyidü'l-ahyâr adlı bir siyer kitabı daha vardır. Modernist Seyyid Ahmed Han'ın *Cilâ'ü'l-kulûb bi-zikri'l-mâhbûb'u* (Delhi 1259/1843) küçük hacmine rağmen Resûl-i Ekrem'in hayatının bütün safhalarını ele almaktadır. Müellif, eserini mevlidnâmelerdeki uydurma rivayetlere bir tepki olarak yazdığını söylediği halde otuz altı yıl sonra kaleme aldığı bir yazısında anlatıldığı olayların büyük bir kısmının zayıf ve uydurma rivayetlere dayandığını belirtmiştir (*Maķâlât-i Sör Seyyid*, VII, 31-35). Seyyid Ahmed Han'ın, Sir William Muir'in *The Life of Mahomet* adlı eserini (I-IV, London 1858-1861) tenkit için Londra'da yapıp müsveddesinden İngilizce'ye çevirdiği (*Life of Mohammed / A Series of Essays on the Life of Mohammed*, London 1870) *Huṭabâtü'l-Ahmediyye 'ale'l-'Arab ve's-sîretü'l-Muhammediyye* (Aligarh 1887) yazım tarzı bakımından yine bir tür olup on, on bir ve on ikinci bölgümleri Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgiliidir. Ancak müellif, Muir'i eleştirmekle birlikte onun mücizelere olan itirazına mücizeleri reddederek cevap vermiştir.

Mirza Hayret Dihlevî, Seyyid Ahmed Han'ın çizgisinde olmamakla birlikte *Sîret-i Muhammediyye* (Delhi 1895) ve *Sîret-i Resûl* (I-VI, Delhi 1900-1910) adlı kitaplarında onun eserlerinden de istifade

etmiştir. Kerâmet Ali Dihlevî *Sîret-i Muhammediyye'si* (Bombay 1861) ve Fîrûzüddin Daskuvî *Sîretü'n-nebî: Piyârey Nebî key Piyârey Hâlât'* ile (I-III, Lahor 1905) siyer çalışmalarına katkı sağlamıştır. *Mühr-i Nübûvet* (baskı yeri yok, 1899; Lahor 1975), *Râhmetün li'l-'âlemîn* (I-III, Lahor 1912-1933) ve *Seyyidü'l-beşer'in* (I-II, Lahor 1364/1945) yazarı Muhammed Süleyman Mansûrpûrî siyer yazıcılığında bir dönüm noktasıdır. Özellikle *Râhmetün li'l-'âlemîn*, Şîbî Nu'mânî'nin yazmayı planladığı eserini geciktirmesine sebep olacak derecede önemli sayılmıştır. İslâm dünyasında yazılan siyer kitaplarının başında Şîbî Nu'mânî ile talebesi Seyyid Süleyman Nedvî'nin kaleme aldığı *Sîretü'n-nebî* gelmektedir. Batılılar'ın siyer kitaplarında ileri sürdürdüğü iddialar üzerine Şîbî 1905'te başlayıp bırakıldığı çalışmasına 1912'de devam etmiş, 1914'te vefatı üzerine Nedvî, III. ciltten aldığı eserin yazımını yedi cilt olarak tamamlamıştır (I-VI, A'zamgarh 1918-1938; VII, Karaçi 1980). Ömer Rıza Doğrul tarafından kısmî olarak Türkçe'ye çevrilen kitap (*İslâm Tarihi: Asr-i Saâdet*, I-V, İstanbul 1928) başka dillere de tercüme edilmiştir (bk. ASR-I SAÂDET). Seyyid Süleyman Nedvî, Madras'taki Muslim Educational Association of Southern India'nın daveti üzerine Ekim-Kasım 1925'te Resûl-i Ekrem hakkında Urduca sekiz konferans vermiş, bunlar *Huṭabât-i Madras* adıyla yayımlanmıştır (Madras 1926). Kitap birkaç defa İngilizce'ye (*Muhammad the Ideal Prophet* [trc. Mohiuddin Ahmad], Leknev 1977; Lahor 1990), ayrıca Arapça ve Türkçe'ye (*Hazreti Muhammed [aleyhisselâm] Hakkında Konferanslar* [trc. Osman Keskioglu], Ankara, ts. [DİB yayımı]) çevrilmiştir.

Eşref Ali Tehânevî *Neşrü'l-ṭib fi zikri'n-nebiyyi'l-ḥabîb* (Lahor-Karaçi, ts. [Tâc Company]), *Mîlâdü'n-nebî* (haz. Münîş Abdurrahman Han, Mütlan 1959) ve *Ḥabîb-i ḥudâ* adıyla üç eser kaleme almıştır. Ebû Reşîd Muhammed Abdüllâzîz'in *Sevânih-i 'Omri Ḥâzret-i Resûl-i Kerîm'i* (Lahor 1338/1921) klasik tarzda bir siyer kitabıdır. Aligarh Koleji'nden Seyyid Nevvâb Ali'nin *Tezkiretü'l-Muṣṭafâ* (Aligarh 1907) ve *Hemârey Nebî* (Bopal 1910) adlı eserleri ders kitabı olarak seçilmiştir. *Sîret-i Resûlullâh'i* ise (1931; Karaçi 1966) 1926'da *Maratî Ansiklopedisi*'nde çıkan bir maddede Margoliouth'a dayandırılan iddialar üzerine yazılmıştır.

Abdürrâûf Kâdirî Dânâpûrî, *Eṣâḥhu's-siyer* adlı çalışmasında (Karaçi 1975, 1982) Resûl-i Ekrem'in gazveleriyle ilgili ayrıntılı bilgi vermiştir. M. İbrâhim Mir Siyâlkûtî *Sîretü'l-Muṣṭafâ* (I-II, Siyâlkût 1973, 2. bs.) ve *Târîħ-i Nebevî* (I-II, Amritsar 1941-1947; I-II, Siyâlkût 1973); *Senâullah Amritsarî Muhammed-i Riśî* (Amritsar 1923), *Muḳaddes Resûl* (Amritsar 1925) ve *Haṣâ'išü'n-nebî*; Abdülhalîm Şerar *Sevânih-i ḥâtemü'l-mürselîn* (Leknev 1919) ve *Cûyâ'ey Hak* (Dilefrûz dergisinde 1917, 1919 ve 1921 yıllarında tefrika edilmiştir) adlı eserleri kaleme almıştır. Muhammed Ali Lahorî'nin *Sîret-i ḥayrû'l-beşer'i* bu konudaki en geniş çalışmadır (Lahor 1919). *Muhammed Muṣṭafâ* adıyla bir muhtasarı da bulunan kitâbin (Lahor 1929) İngilizce çevirisi Muhammed Ya'kûb Han tarafından gerçekleştirilmiştir (*Muhammad the Prophet*, Lahor 1924). Bu tercüme de ihtisar edilmiştir (*The Prophet of Islam*, Lahore 1928, 1932). Ömer Rıza (Doğrul) eseri *Peygamberimiz Aleyhi's-selâm* (İstanbul 1341-1342), Ali Genceli *Peygamberimizin Hayatı: Sîretü'n-Nebî* (Ankara, ts. [Nur Yayınları]) adıyla Türkçe'ye çevirmiştir. Hifzurrahman Siyuharvî'nin *Sîret-i Resûl-i Kerîm* (*Nûrû'l-bâsâr fî sîreti ḥayrî'l-beşer*, Dabil-Sûrat 1935), *Belâg-i Mübîn ya'nî Mekâtib-i Seyyidü'l-mürselîn* (Delhi 1932; Lahor 1977); Menâzir Ahsen Geylânî'nin *en-Nebiyyü'l-hâtim* (Lahor 1936, 1392/1972); Muhammed İdrîs Kandehlevî'nin *Sîretü'l-Muṣṭafâ* (I-IV, Diyûbend 1941-1966; I-III, Lahor 1977, 1985; nr. M. Sa'd Siddîkî, I-II, Lahor 1992), *Zuhûr-i ḥâtemü'l-enbiyâ' ve'l-mürselîn: Beşâretü'n-nebiyyîn* (Leknev 1933), *Miskü'l-ḥitâm fî ḥatmi'n-nübûvveti 'alâ Seyyidi'l-enâm* (Mütlan 1371/1952; Lahor 1977); Muhammed Şeffî' Diyûbendî'nin *Sîret-i ḥâtemü'l-enbiyâ'* (Bombay, ts. [Mektebe-i Eşrefiyye]; Karaçi 1968, 54. bs.) ve Nûrbâh Tevekkülî'nin *Sîret-i Resûl-i 'Arabî* (Lahor 1938, 1945, 1957, 1979), *Hil-yetü'n-nebî*, *Mi'râcü'n-nebî*, *Mu'cîzatü'n-nebî*, *Gazavâtu'n-nebî* (Lahor 1922) adlı eserlerini de saymak gereklidir.

Ebû'l-A'lâ Mevdûdfî'nin *Sîret-i Server-i 'Âlem* adlı kitabı (I-II, Lahor 1978, 1979, 1980, 1983, 1989), Naîm Siddîkî ve Abdülvekîl Alevî tarafından onun makalelerinden ve tefsirinden derlenmiş olup müellif de bazı ekleme ve düzeltmeler yapmıştır. Eser, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi* ve Hz. *Peygamber'in Hayatı* ismiyle

Türkçe'ye çevrilmiştir (trc. N. Ahmed Asrar, I-III, İstanbul 1992). Naîm Siddîkî'nin *Muhsîn-i İnsâniyye'i* de (Serkoda 1960; Lahor 1963, 1972) çok beğenilmiştir. Guîlâm Ahmed Pervîz, *Mi'râc-i İnsâniyyet'inde* (Lahor 1976, 3. bs.) Kur'an-ı Kerîm'e göre Hz. Muhammed'in portresini çizmiştir. Pir Muhammed Kerem Şâh Ezherî'nin *Ziyâ'u'n-nebî* en yeni çalışmalardan olup (I-VII, Lahor 1413-1418/1993-1998) eserin son iki cildinde Batılılar'ın iddialarına cevap verilmektedir. Muhammed Hamîdullah'ın da *Resûl-i Ekrem ki Siyâsi Zindegî* (Karaçi 1950, 1968, 1980), *'Ahd-i Nebevî meyn Niżâm-i Hükümrânî* (Delhi 1944) ve *Huṭabât-i Behâvelpûr* (Behâvelpûr 1401/1981) adlı kitapları vardır.

Hindistan'ın 1947'de iki devlete ayrılmadan sonra Pakistan ve Hindistan'da kaleme alınan çok sayıdaki siyer kitabıdan en önemlileri şunlardır: Atâullah Han Ata, *Sîret-i Fahr-i Do 'Âlem* (Lahor 1964, 2. bs.); Reis Ahmed Ca'ferî, *Risâlet-me'âb* (Lahor, ts. [İşâat-i Menzil]); Mâhir el-Kâdirî, *Dürr-i Yetîm* (Lahor 1980, 3. bs.); Molla Vâhidî, *Hayât-i Server-i Kâ'i-nât* (I-II, Karaçi 1953-1957); Seyyid Âli Müzzemmi Pîrzâde, *Şâhkâr-i Nübûvet* (Lahor 1956); Ebû Yahâî İmâm Han Nevşehrevî, *Mükâlemât-i Nebevî* (Lahor 1957, 1978); Murtâzâ Hüseyin Fâzî Leknevî, *Haṭîb-i Kur'ân Nebîyy-i Âhiyyî'z-zamân* (Lahor, ts. [Gulam Ali and Sons]); Muhammed Zafîrûddîn, *Üsve-i Hasene* (Delhi 1959); Pîrzâde Şemseddin, *Resûl-i Kerîm fî Kur'ân-i 'Azîm* (Lahor 1959); Kâfir Muhammed Tayîib, *Aftâb-i Nübûvet* (I-II, Lahor 1961); a.mlf., *Ḥâtemü'n-nebiyyîn* (Lahor, ts. [İdâre-i Osmâniyye]); Abdülmâcid Deryâbâdi, *Sîret-i Nebevî-i Kur'âni* (Lahor, ts. [Mekke Books]); Ebû'l-Kelâm Âzâd, *Resûl-i Râhmet* (haz. Gulâm Resûl Mihr, Lahor 1981, 2. bs.); Şâh Muhammed Ca'fer Pelvârvî, *Peygâmber-i İnsâniyet* (Lahor 1963); M. Âsâf Kîdvâî, *Makâlât-i Sîret* (Leknev 1959, 1967); Seyyid Muhammed İsmâîl, *Resûl-i 'Arabî aor 'Aşîr-i Cedîd* (Karaçi 1969); Hâlid Alevî, *Însân-i Kâmil* (Lahor 1974); Muhammed Abdüllâh, *Üsve-i Resûl-i Ekrem* (Karaçi 1976, 1981, 12. bs.); Abdülazîz Örfî, *Cemâl-i Muṣṭafâ* (I-IV, Karaçi 1978-1982); Nasîr Ahmed Nâsîr, *Peygâmber-i A'zam ve Âhir* (Lahor 1977); Zâhir Şâh Miyân Kâdirî, *Sîret-i Muṣṭafâ* (Suvât 1979); Muhammed Yûsuf İslâhî, *Dâ'i-i A'zam* (Lahor 1980); Ali

Asgar Çödrî, *Muhammed şallallâhü 'aleyi ve sellem* (I-III, Lahor 1980-1983); Abdülmustafa A'zamî, *Sîret-i Muştafâ* (Karaçi 1981); Muhammed Şerîf Kâdî, *Üs-ve-i Hasene Kur'ân ki Rôşnî meyn* (Lahor 1981); Seyyid Es'ad Geylânî, *Resûl-i Ekrem ki Hikmet-i Înkılâb* (Lahor 1981) ve *Huzûr-i Ekrem aor Hicret* (Lahor 1981); Esed el-Kâdirî, *Sîretü'r-Resûl* (Karaçi 1981); Muhammed Ahmed Kâdirî, *Tibü'l-verde Şerh-i Kaşide-i Bürde-i Şerife* (Lahor 1998). *Haşâ'iş-i Muştafâ 'aleyi't-tâhiyyetü ve's-şenâ'* (Lahor, ts. [Encümen-i Nusretü'l-İslâm]); *Medenî Tâcdâr: Mîlâd Nambîr* (Lahor, ts. [Makbul-i Âm Press]); Lahor, ts. [Bezm-i Tanzîm]) ve *Mî'râc-i Mübârek* (Lahor 1351); Vahidüddin Han, *Peygâmber-i Înkılâb: Sîret-i Pâk ka 'Îlmî aor Târihi Mütâla'a* (Yeni Delhi 1982, 1993).

Sîret özel sayıları yayımlanan Urduca dergilerin önemlileri şunlardır: *Mâhnâme niżâmu'l-meşâyîh* (Delhi, Ocak 1916/Rebiülevvel 1334, Temmuz-Ağustos 1929, Temmuz-Ağustos 1930, Haziran 1934 sayıları); *el-Cemîyye* (Habîb Nambîr, Delhi 1927); *Pîsvâ* (Tezkire-i Cemîl Nambîr, Delhi, Eylül 1930, Temmuz 1931, Temmuz 1932); *Mevlevî* (Resûl Nambîr, Delhi, 1345, 1347, 1354, 1361, 1365 yılı sayıları); *Mâh-i Nev* (Sîret-i Resûl, Karaçi 1963 ve Sîret-i Pâk, Karaçi 1966); *Nuķūş* (Sîret Nambîr, I-XIV, Lahor); *Seyyâre Dacîst (Sayyarah Digest)* (Resûl Nambîr, I-II, Lahor 1973, 1992); *Fârân* (Sîret Nambîr, Lahor 1982); *Fîkr u Nażar* (Sîret Nambîr, XXX/I-2, İslâmâbâd 1413/1992).

Bazı Hindular ve Sihler de siyer kitabı yazmış, bunların bir kısmı Resûl-i Ekrem'e karşı telîf edilmiştir (Enver Mahmûd Hâlid, s. 467-494; Mümtâz Liyâkat, XXX/I-2 [1992], s. 355-405). Siyer yazılılığını Resûlullah'in aleyhine canlandıran en önemli grup ise Batılı yazarlardır. Bunların çalışmalardan bir kısmı Urduca kaleme alınmış, bir kısmı da Urduca'ya tercüme edilmiştir. Serampûr'daki British Baptist Missionary Society'nin 1807'de bastırıldığı bir risâlede Hz. Peygamber'e yönelik ağır ifadeler kullanılmış, risâle bölgede müslümanlarla hristiyanlar arasında ciddi tartışmalara yol açmıştır (Potts, s. 183-184). Church Missionary Society'nin Benâres'teki temsilcilerinden William Smith ve Charles Leupolt'un *Dîn-i Hak ki Tahkîk* adlı kitaplarında da (Allâhâbâd 1842, 1866, 3. bs.) Resûl-i Ekrem hakkında aşa-ğılıyıcı bir üslûp kullanılmıştır. Rahîp

Samuel Knowles *Mî'râc* isimli bir risâle kaleme almıştır (Amritsar 1878). Onun Papaz Recep Ali ile birlikte yazdığı *Risâletü'n-nebî ve berâhîn'i* ile Elwood Morris Wherry'nin *en-Nebiyyü'l-mâ'sûm'u* da hristiyanların sîret ürünlerindendir (Enver Mahmûd Hâlid, s. 377). Sir William Muir'in *The Life of Mahomet* adlı eseri (London 1858-1861) ve diğer çalışmaları bölgedeki Batılılar'ın Hz. Peygamber'le ilgili temel kaynakları olmuştur. Edward Sell'in *The Life of Muhammad* (Madras 1913), *The Battles of Badr and Uhud* (Madras 1909) ve *Ghazwas and Sariyas* (Madras 1911) isimli kitapları Urduca'ya ve bazı bölgesel dillere çevrilmiştir. David Samuel Margoliouth'un *Mohammed: The Early Development of Mohammedanism* (London 1914), *Hibbert Lectures 1913, Mohammed and The Rise of Islam* (London 1905), *Mohammedanism* (London 1911) ve *Relations between Arabs and Israelites prior to the Rise of Islam* (London 1924), *The Schweich Lectures 1921* adlı çalışmalarının da bölgedeki sîret literatürüne etkilerinden söz edilebilir.

Batılı yazarlardan nisbeten objektif davrananlar arasında İngiliz John Davenport'un *An Apology for Mohammed and the Koran*'ı (London 1869) Urduca'ya tercüme edilmiştir (*Mü'eyyidü'l-İslâm* [trc. İnâyetürrâhman Han Dihlevî], 1870; *Tâyîd-i Muhammed ve'l-Kur'ân* [trc. Mevlîvî Ebû'l-Hasan], 1282/1871). Thomas Carlyle'in *On Heroes Hero-Worship and the Heroic in History* adlı kitabının (London 1901, 1911, 1967; Lincoln 1966) ikinci bölümü birçok defa Urduca'ya çevrilmiştir (a.g.e., s. 358-359). Godfrey Higgins, *An Apology for the Life of Muhammad* isimli çalışmasıyla (London 1829) Seyyid Ahmed Han'ın dikkatini çekmiş ve Seyyid Ahmed, Hz. Peygamber'in İncil'de müjdelenmesi konusunu *Haṭabât-i Ahîmediyye* adlı kitabına aktarmıştır. Ayrıca eseri Mevlîvî Muhammed Ahîsen'e tercüme ettirmiştir (*Himâyet-i İslâm*, 1873). Julius Wellhausen'in *Encyclopaedia Britannica* için yazdığı "Muhammed" maddesi, Mevlîvî Abdülalîm Ahrârî tarafından *Sîretü'n-nebî aor Müsteşrikîn* adıyla tercüme edilmiştir (Delhi 1900, 1929; Batılılar'ın siyer çalışmaları için ayrıca bk. a.g.e., s. 223-227, 332-361; Bırışık, s. 102-115; Muhammed Riyâz, XXX/I-2 [1992], s. 317-353).

Hristiyanlığı kabul eden yerli halktan siyer çalışması yapanların içinde Papaz

Mevlevî İmâdüddin Lâhîz'in ayrı bir yeri vardır. Onun *Târih-i Muhammedîsi* (Amritsar 1872) bir siyer denemesidir. Ayrıca *Tâlîm-i Muhammedî* (Lahore, ts. [Punjab Religious Book Society]), *Hidâyetü'l-müslîmîn* (Leknev, ts. [American Mission Press]) ve *Tâhkiķu'l-îmân* (Lahore, ts. [Punjab Religious Book Society]) adlı kitaplarında sîret bölümleri yer alır. Hâî, Lâhîz'in Resûl-i Ekrem'e karşı ağır bir dil kullandığı bu eserlerine *Tiryâk-i Mesmûm* ve *Târih-i Muhammedî per Münâfiķe Râ'ey* adıyla reddiyeler hazırlamıştır (Hâmid Hasan Kâdirî, s. 632-633; Enver Mahmûd Hâlid, s. 370-375). Mevlîvî Çerâg Ali'nin de *Tâliķât* ismiyle bir reddiyesi (Leknev 1872) ve *Mâriye Kîptîyye* adlı bir kitabı vardır (Şeyh Muhammed İkrâm, *Mevc-i Keuşer*, s. 166-178). Hindistan asıllı papaz Thakur Dass, Mevlîvî Gulâm-i Nebî'nin *Mucîzât-i Muhammediyye ez Kur'ân* adlı risâlesine (Amritsar 1894) cevap olarak *Muhammed bî Kerâmâtı* (Lahore, ts. [Punjab Religious Book Society]) kaleme almıştır. Onun *Sîret-i Mesisîh u Muhammed* adlı bir kitabı daha vardır (Wherry, s. 88-93).

BİBLİYOGRAFYA :

W. Smith – C. Leupolt, *Dîn-i Hak ki Tahkîk*, Allahâbâd 1866, s. 90; E. M. Wherry, *The Muslim Controversy*, Madras 1905, s. 16-36, 88-93, 105-107; Abdülhak, *Kâmüsü'l-kütüb: Urdû*, Karaçi 1961, I, 659, 691-774, 800; Seyyid Ali Şâh, *Urdû meyn Sevânih Nigârî*, Karaçi 1961, s. 244; Kâdî Şîhâbüddîn, *Urdû meyn Milâdnâmey* (doktora tezi, 1964), Nagpur University, Hindistan; Hâmid Hasan Kâdirî, *Dâstân-i Târih-i Urdû*, Karaçi 1966, s. 632-633; E. D. Potts, *British Baptist Missionaries in India*, Cambridge 1967, s. 183-184; Şeyh Mübârek Mahmûd Pânîpetî, *Sîret-i Resûl: Urdû Kitâbôn ki Câmi' Fihrist*, Lahor 1973; Mümtâz Manglorî, *Şerâr key Târihi Navîl aôr Ün ka Tahkîk aôr Tenkîdî Câ'ize*, Lahor 1978; Seyyid Süleyman Nedîv, *Yâd-i Restegân*, Karaçi 1983, s. 203; a.mlf., *Hutâbat-i Madrâs*, Lahor, ts. (Makbul Akademi), s. 5-6; M. Eyyûb Kâdirî, *Urdû Neşr key İrtîkâ meyn 'Ulemâ' ka Hişa*, Lahor 1988, s. 256-259; Enver Mahmûd Hâlid, *Urdû Neşr meyn Sîret-i Resûl*, Lahor 1989, tür.yer.; Seyyid Ahmed Han, "Cilâ'ü'l-kulûb per Rîviyyî", *Makâlât-i Sör Seyyid* (nşr. M. İsmâîl Pânîpetî), Lahor 1991, VII, 31-35; Şeyh Muhammed İkrâm, *Rûd-i Keuşer*, Lahor 1992, s. 501; a.mlf., *Mevc-i Keuşer*, Lahor 1992, s. 166-178; Efser Siddîki Amrohavî, "Urdû'ey Kadîm aôr Na't Gü'i", *Seyyâre Dacîst* (Resûl Nambîr), Lahor 1992, II, 480-481; *Sîret-i Hayrû'l-enâm* (haz. Urdû Dâire-i Maârif-i İslâmiye, Câmia Pencâb), Lahor 1424/2003, s. 771-782; Abdülhamit Bırışık, *Oryantalist Misyonerler ve Kur'ân: Batı Elkisi'nde Hint Kur'ân Araşturmaları*, İstanbul 2004, s. 102-115; Şeyh İnâyetullah, "Resûl-i Ekrem key Sîret Nigârî", *Fîkr u Nażar*, VIII, İslâmâbâd 1970, s. 887-903; XIII (1976), s. 720-734; Seyyid Abdullah, "Fenn-i

MUHAMMED

Sîret Nigârî per Ek Nazar”, a.e., XIII (1976), s. 825-833; Saïdullah Kâdi, “Peştu Zübân meyn Sîret ki Kitâbeyn”, a.e., XIV (1977), s. 385-395, 606-624; Racâ Reşîd Mahmûd, “Pâkistân meyn Fenn-i Na’t: Târih u İrtikâ”, a.e. (Sîret Nambır), XXX/1-2 (1992), s. 137-143; M. Miyân Siddîki, “Urdû Zübân meyn Çend Ehem Kütüb-i Sîret”, a.e., XXX/1-2 (1992), s. 266-312; Muhammed Riyâz, “Müsteşrikin ki Kütüb-i Sîret”, a.e., XXX/1-2 (1992), s. 317-353; Mümtâz Liyâkat, “Berr-i Sagîr meyn Sîret Nigârî: Maķâmî Zübânôn meyn Gayri Müslîm Muşânnîfîn ki Tesâñîf”, a.e., XXX/1-2 (1992), s. 355-405; Lutfurrahman Fârûki, “Daktır Muhammed Hamîdullah ki Çend Meşhûr Kütüb-i Sîret ka Ta’âruf aôr Un key Münderecât”, *Ma’arif-i İslâmî* (İsaat-i Hâb be Yâd-i Daktır Muhammed Hamîdullah), II/2-III/1, İslâmâbâd 2003-2004, s. 117-149; Abdülcebâbâr Han, “Hażret-i Muhammed (Kütüb-i Sîret-i Urdû)”, *UDMI*, XIX, 305-306; İdâre v.d.r., “Hażret-i Muhammed (Kütüb-i Sîret)”, a.e., XIX, 306-309; Hafîz Tâib, “Na’t (Urdû)”, a.e., XXII, 403-409.

ABDÜLHAMİT BİRİŞİK

B) Batı Dünyası. Batı'da Hz. Muhammed hakkındaki çalışmalar başından beri çeşitli önyargılardan hareketle yapılmıştır. Bu önyargıların kaynağı, yayılmaya başlayan İslâmiyet karşısında gittikçe güç kaybına uğrayan yahudi ve hristiyan din adamlarıyla yöneticilerin İslâm dini ve Hz. Peygamber hakkında sarfettikleri ağır hakaretler, hatta küfür içeren sözleridir. Bu sözler yüzlerce yıl tekrarlanmış ve hakaretâmız bir başlık altında uzun bir literatür listesi oluşturulmuştur (Alphandéry, s. 261-277). Montgomery Watt, dünyada gelmiş geçmiş büyük şahsiyetler arasında hiç kimse Hz. Muhammed kadar kötülenmediğini belirtir (*Muhammad at Madina*, s. 324). Bu açıdan Resûl-i Ekrem hakkında yazılan şeyler, tarihi yanlış anlatma ve gerçekleri saptırma örneği olarak çok ilginç bir içeriğe sahiptir. O kadar ki adı üzerinde dahi bazı kelime oyunları yapılmış, Muhammed yerine Maphomet, Mahound, Baphomet ve Bafum gibi olumsuz anımlar yüklenen isimler kullanılarak kendisine kötü lakaplar takılmıştır (Cohen, s. 207-208; *EJd.*, VI, 91).

Hristiyanlar arasında Hz. Muhammed hakkında kilise babalarının sonucusu kabul edilen Yuhannâ ed-Dîmaşķî'nin (ö. 750) kaleme aldığı *De haeresibus* başlıklı kitap ilk eser olarak kabul edilir. Onun Hz. Muhammed'in sahte peygamber olduğunu, Ariusçu bir rahip (Bahîra) vasıtâsıyla Eski ve Yeni Ahîd'i tanıdığını ve sapıkın (râfiżî-heretik) bir görüş ortaya koymduğunu, semadan kendisine bir kitap geldiği iddiasının delili bulunmadığını ileri süren görüşleri daha sonraki müellifler tara-

fından sürekli biçimde tekrarlanmıştır. Bizanslı Nicetas'ın *Refutatio Mohammedi'si*' (Refutation du Coran veya Confutatio Alcorani) ve Theophanes the Confessor'un *Chronographia'sı* ile şâkıyatçılar tarafından Abdülmesih b. İshak el-Kindî'nin kaleme aldığı iddia edilen, ancak müslüman yazarların ona ait orijinal metin olmadığı kanaatine vardıkları bir risâle buların başlıcalarıdır (*DIA*, XXVI, 38-39). İspanya'daki yahudiler ve hristiyanlar da Hz. Muhammed ve İslâmiyet üzerine üretilen olumsuz görüşlerin Batı'da yayılmasına önemli katkıda bulunmuştur. Bular müslümanların idaresi altında yaşadıklarından Hz. Muhammed hakkında doğru bilgilere ulaşma imkânına sahip olmalarına rağmen İslâm'a karşı hissetikleri düşmanlıktan dolayı uydurma hikâyelere, yalan ve iftiralara dayanan bir literatür ortaya koymuşlardır. Eulogius of Córdoba'nın IX. yüzyılda kaleme aldığı *Liber apologeticus martyrum* ve Paul Alvarus'un *Indiculus luminosus'u* bular arasında sayılabilir. Charlemagne'in 778'de Endülüs'teki müslümanlara karşı girdiği bir savaşta yeğeni Roland'in yakın bir adamının ihaneti sonucu öldürürlüğünü anlatan ve bütün Avrupa'da *Chanson de Roland* adıyla tanınan binlerce misralık ünlü şiirde de müslümanlar aleyhinde gerçek dışı birçok şey bulunmaktadır.

İslâmiyet ve Hz. Muhammed hakkındaki yanlış bilgilerin Batı'da daha fazla yayılmasında etkili olan unsurlardan biri de Haçlı seferleridir. Bu dönemden Cluny başrahibi Peter the Venerable'in, İslâmiyet'e karşı yazılan reddiyeleri sağlam bir temele oturtmak amacıyla yaptığı derleme günümüzde “Toledo-Cluny Collection” adıyla meşhurdur. Alanında ilk sayılabilen bu mecmuada bir araya getirilen eserler arasında *Liber generationis Mahumet, Doctrina Mahumet ve Summa totius haeresis Saracenorum* başlıklı olanlarla Kur'ân-ı Kerîm'in Latince bir çevirisi (*EI²* [İng.], VII, 379) ve Abdülmesih b. İshak el-Kindî'nin Hristiyanlığı savunmak amacıyla yazdığı iddia edilen risâlenin Latince tercümesi de yer almaktadır. Vincent de Beauvais, çeşitli manastır kroniklerinde kayıtlı bulunan ve nesilden nesile aktarılan Hz. Muhammed'le ilgili hikâyeleri *Speculum historiale*'de bir araya getirirken Kindî'nin risâlesinden de istifade etmiş ve çalışması Batı'da çok etkili olmuştur. XIX. yüzyılda Sir William Muir bu risâleyi *The Apology of al-Kindi* başlığıyla İngilizce'ye çevirmiştir (London

1882). Embrico von Mainz'in *Vita Mahumeti* (ed. F. Hübner, *Historische Vierteljahrschrift*, Neue Folge XXIX [Leipzig 1935], s. 441-490) ve Gautier de Compiegne'nin *Otia de Machomete* (ed. R. B. C. Huygens, *Sacris Erudiri*, VIII [S'Gravenhage 1956], s. 286-328) adlı şiirleriyle Guibert de Nogent'in *Gesta Dei per Francos et cinq autres textes* (ed. R. B. C. Huygens, Tumholti 1996) başlıklı I. Haçlı Seferi hakkındaki kitabında Hz. Peygamber'e ayırdığı bir bölüm de yine etki bırakın eserlerdendir.

XIII. yüzyıldan itibaren yazılan ilk lirik edebî eserler Hz. Muhammed hakkında pek çok iftira ihtiva etmektedir. Bunların en ünlüsü Dante'nin *İlâhi Komedyâ'sı*dır. Resûlullah'ın, XIII. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan hayal ürünü biyografileri de iftiralarla doludur. Alexandre du Pont, Brunetto Latini, Jacobus de Voragine ve Marsile de Padoue gibi yazarların kaleme aldığı bu biyografilerde Resûl-i Ekrem'in müslüman iken Hristiyanlığa geçen bir zenginin kölesi, papa seçilemediği için intikam almak maksadıyla Katolik kilisesinden ayrılarak bâtil din İslâm'ı kuran bir kardinal veya Doğu kilisesinin papalığı bağlanması engellemek için yeni bir icat eden zengin bir İranlı olduğu gibi iddialar yer almaktadır.

Rönesans dönemi literatüründe İslâmiyet Türkler'in dini olarak ön plana çıkar ve Hz. Muhammed bu bağlamda gündeme gelir. Martin Luther, Türkler ve inançları hakkında çok sayıda vaaz metni hazırlamış ve eser telif etmiştir. 1529'da kaleme aldığı *Eine Heerespredigt wider den Türken* başlıklı çalışmasında Türkler'i Tanrı'nın papayı cezalandırmak üzere gönderdiği “belâ” ve “şeytana tacıclar” diye tanıtır ve onlardan kurtulmak için dua eder. XVII. yüzyılın ortalarında muhtemelen Alexander Ross tarafından yazılan (Hamadah, s. 48) *A Brief Sketch of the Life and Death of Mahomet, The Prophet of the Turcs, and Author of the Alcoran, Accompanying the Translation of the Koran* adlı kitapta Resûlullah Türkler'in peygamberi ve Kur'an müellifi olarak ele alınır. Ayrıca bu dönemde Hristiyanlık'taki reform hareketlerinin başlamasıyla birlikte Hz. Muhammed ve İslâmiyet, Katolikler ve Protestanlar'ın kendi aralarındaki tartışmalarda da malzeme olarak kullanılmıştır. Katolikler, Protestanlar'ı tenkit etmek için Hz. Peygamber'in bir erken dönem “protestanı” olduğunu, Protestanlar'ın da o günün “müs-